

Avtomatik identifikasiya

ŞTRİXLİ KODLAŞDIRMA

ÜMUMİ MÜDDƏALAR.

**GS1 ƏMTƏƏ NÖMRƏLƏNMƏSİ
SİSTEMİNDƏ ƏMTƏƏ NÖMRƏLƏRİNİN
FORMALAŞMASI, VERİLMƏSİ,
QEYDİYYATI VƏ VURULMA QAYDALARI.**

AZS 349 - 2009

Rəsmi nəşr

Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi

B A K I - 2009

MÜQƏDDİMƏ

1. «QSI Azərbaycan» MMC tərəfindən İŞLƏNİLİB və TƏQDİM EDİLİB.
2. Azərbaycan Respublikası Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitənin «04» fevral 2009-ci il tarixli 007 sayılı ƏMRİ ilə TƏSDİQ EDİLİB və QÜVVƏYƏ MİNİB.
3. İlk dəfə TƏDBİQ EDİLİR.
5. İlk yoxlama müddəti 2014-cü il, dövrü yoxlama 5 ildir.

Bu standart Azərbaycan Respublikası Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitənin icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz.

II

Mündəricat

1. TƏTBİQ SAHƏSİ.....	1
2. NORMATİV İSTİNADLAR.....	2
3. TERMİNLƏR VƏ TƏRİFLƏR.....	2
4. ÜMUMİ QAYDALAR.....	3
5. GS1 ƏMTƏƏ NÖMRƏLƏNMƏSİ SİSTEMİNDƏ ƏMTƏƏ NÖMRƏLƏRİNİN FORMALAŞMASI, VERİLMƏSİ, QEYDİYYATI VƏ VURULMA QAYDALARI.....	5
5.1. GS1 beynəlxalq əmtəə nömrələnməsi sistemində əmtəə nömrələrinin formalaşması və verilməsi qaydaları.....	5
5.2. GS1 əmtəə nömrələnməsi sistemində əmtəə nömrələrinin verilməsi, qeydiyyatı və nəzarət qaydaları.....	7
5.3. Ştrixli kodların vurulma üsulları.....	10
6. ŞTRİXXOD SİMVOLLARININ QURULMA PRİNSİPLƏRİ.....	11
6.1 Ştrixli kodda məlumatın təqdim olunması.....	11
6.2 Ştrixli kodun strukturu.....	12
6.3. Ştrixkod simvolunun qurulması.....	14
Əlavə A. GS1 üzvlərinin ölkə prefikslərinin 01.12.2008 tarixinə olan siyahısı.....	16

**Avtomatik identifikasiya
ŞTRİXLİ KODLAŞDIRMA**

AZS 349 - 2009

Ümumi müddəalar.

**GS1 əmtəə nömrələnməsi sistemində
əmtəə nömrələrinin formalaşması,
verilməsi, qeydiyyatı və vurulma qaydaları**

**Автоматическая идентификация
ШТРИХОВОЕ КОДИРОВАНИЕ
Общие положения.**

**Порядок формирования, присвоения,
регистрации и нанесения товарных номеров
в системе товарной нумерации GS1**

Automatic identification.

BAR CODING

Basic principles.

**The order of formation, assignment, registration
and printing the trade item numbers in GS1
article numbering systems**

Tətbiq edilmə tarixi «15» fevral 2009-cu il

1. TƏTBİQ SAHƏSİ

Bu standart ştrixli kod əsasında obyektlərin qeydiyyatı üçün avtomatik identifikasiya metodunu tətbiq edən yaranaçaq və ya işləyən texnologiyalara şamil edilir.

Standart müəyyən edir:

- kodlaşdırma obyektlərinə olan ümumi tələblər və kodlaşdırma obyektlərinin ştrixkod simvolu şəklində göstərilmə prinsipləri;
- beynəlxalq əmtəə nömrələnməsi sistemini istifadə edərək məhsullarını ştrixkod simvolları ilə markalayan sahibkarlıq fəaliyyəti subyektlərinin(sonra müəssisə) qeydiyyatının ümumi qaydaları;
- müəssisə və onların bölmələri üçün beynəlxalq qlobal prefikslərin verilməsi və yerləşmə kodlarının formalaşması qaydaları;
- hər növ əmtəə məhsulu üçün EAN ştrixli kodunun rəqəmsal mənasının formalaşma qaydaları;

- EAN kodunun yenidən baxılma və ləğvetmə qaydaları;
- ştrixkod simvolunun tərtibatı və vurulmasının ümumi prinsipləri.

Standartın qaydaları GS1 beynəlxalq əmtəə nömrələnməsi sisteminin tələblərinə uyğundur.

Bu standartın tələbləri Azərbaycan Respublikasında mülkiyyət formasından asılı olmayaraq fəaliyyət göstərən müəssisələr, idarələr və təşkilatlar, həmçinin sahibkarlıq fəaliyyəti subyektləri-vətəndaşlar üçün məcburidir.

2. **NORMATİV İSTİNADLAR**

Bu standartda aşağıdakılara istinad edilmişdir:

- AZS 214-2006. Avtomatik identifikasiya. Ştrixli kodlaşdırma. Terminlər və təriflər;
- AZS 232-2006. Avtomatik identifikasiya. Ştrixli kodlaşdırma. EAN/UCC simvolların spesifikasiyası;
- GS1 Baş spesifikasiyası (GS1 General Specifications version 8.0).

3. **TERMINLƏR VƏ TƏRİFLƏR**

3.1 Bu standartda istifadə olunan terminlər, onların tərifləri və ştrixli kodların işarələnməsi AZS 214-2006 və GS1 sisteminin Baş Spesifikasiyası ilə müəyyən edilmişdir.

Avtomatik identifikasiya: Xüsusi texniki qurğu vasitələri ilə obyektin avtomatik ayırd edilməsi üsuludur.

Ştrixli kodlaşdırma: İnformasiya elementlərinin müəyyən formalı, ölçülü, rəngli, əksətdirmə qabiliyyətli istiqamətləndirilmiş çap və formalizasiya olunmuş kombinasiyalar şəklində müəyyən qaydalar üzrə təqdim olunmasına əsaslanmış və onun sonradan optik oxunması və hesablayıcı maşına avtomatik daxil edilməsi üçün lazımi formaya salınmasına yönəldilmiş məlumatların avtomatlaşdırılmış identifikasiya və yığım texnologiyasıdır.

Ştrixli kod: Qalınlığı və araları müxtəlif olan paralel ştrixlərin yığılı köməyi ilə işarələri təqdim edən və köndələn skanerləşdirmə yolu ilə optik oxunan koddur.

Ştrixli kodun simvolikası: Məlumatların ştrixli kod formasında təqdim olunmasının standart vasitələridir.

Simvolikanın spesifikasiyası: Simvolikanın qurulması qaydalarının formalizasiya olunmuş təqdimatı.

Ştrix (ştrixli kodun simvolu): Ştrixli kodun simvolunda çap olunmuş tünd xətt.

Ara (ştrixli kodun simvolu): Ştrixli kodun simvolunda ştrixlərin əks etdirmə əmsalına nisbətən daha yüksək əksətdirmə əmsalı olan ştrixlərin arasındakı sahə.

4. ÜMUMİ QAYDALAR

4.1. Avtomatik identifikasiyanın məqsədi xüsusi texniki qurğular vasitəsilə əvvəlcədən verilmiş əlamətlərə əsasən obyektlərin birmənalı tanınmasını təmin etməkdir.

Ştrixli idenifikasiya obyektini avtomatik identifikasiyaya aid olan istənilən predmet, həmçinin topdan və pərakəndə ticarət şəbəkələrində realizə olunan mallar, xidmətlər, təhcizat vahidləri, nəqliyyat vahidləri və s.-dir.

Avtomatik identifikasiya obyektlərində ştrixli kodun mövcudluğu əl əməyinin, bu obyektlər haqqındakı informasiyanın müxtəlif təyinatlı avtomatlaşdırılmış sistemlərə daxil olunması vaxtının azalmasını və daxil olunan informasiyanın etibarlılığını təmin edir.

Rəqəmlər, hərflər və xüsusi işarələr kodlaşdırma obyektinin informasiya simvollarıdır.

4.2. Ştrixli kodların formalaşması, işarələnməsi və oxunması üçün universal və xüsusi texniki vasitələrdən istifadə olunur. Universal texniki vasitələrə fərdi kompüterlər, çap vasitələri, ümumi təyinatlı skanerlər aiddir.

AZS 349 - 2009

Xüsusi texniki vasitələrə ştrixli kodların sonradan poliqrafiya üsulları ilə vurulması üçün film-master hazırlanma qurğuları, xüsusi capetmə qurğuları-termo/termotransfer printerləri, ştrixli kodları oxuyan vasitələr, müxtəlif simvolikalı ştrixli kodların dekoderli skanerləri, məlumat yığımı mobil terminalları, ştrixli kodların çap keyfiyyətini yoxlayan qurğular-verifikatorlar, ştrixli kodların formalaşmasını və vurulmasını təmin edən daxili qurğulara malik çəki terminalları və s. aiddir.

4.3. Ştrixli kodlaşmanın tətbiq sahələri müxtəlifdir. İnsan fəaliyyətinin hər bir konkret sahəsində birmənalı avtomatik identifikasiya zərurəti olan hər hansı obyekt ştrixli kodlaşdırma predmetidir.

4.4. Ştrixkodun simvolikasının və onların vurulması və oxunması üçün zəruri olan avanlıqların seçimi istifadəçilər, hər konkret sahədə identifikasiya obyektlərinin və kodların istifadə xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla həyata keçirməlidirlər.

QEYD: Ştrixli kodun ən geniş yayılmış simvolikalı aşağıdakılardır: əmtəə nömrələnməsi üçün əsas götürülməsi tövsiyyə olunan əmtəə kodları- EAN-13 və EAN-8 və texnoloji kodlar- kod “39”, kod “49”, kod “93”, kod “128”, kod “İTF”, kod “Kodabar”.

4.5. İstifadə sahəsindən və görünüşündən asılı olmayaraq ştrixli kodun vizual təsviri aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

- ştrixli kodun təsviri yalnız iki parlaqlıq səviyyəsinə malik olan ştrixlərdən və aralıqlardan ibarət olmalıdır;
- ştrixli kodun təsviri kodun dəqiq oxunmasını təmin edən kontrastlığa, stabilləşmə zonasına, keyfiyyətli daşıyıcıya malik olmalıdır.

4.6. Ştrixli kod vasitəsi ilə əmtəənin avomatik identifikasiyasını beynəlxalq GS1 əmtəə nömrələnməsi sistemi təmin edir.

5. GS1 ƏMTƏƏ NÖMRƏLƏNMƏSİ SİSTEMİNDƏ ƏMTƏƏ NÖMRƏLƏRİNİN FORMALAŞMASI, VERİLMƏSİ, QEYDİYYATI VƏ VURULMA QAYDALARI

5.1 Beynəlxalq GS1 əmtəə nömrələnmə sistemiində əmtəə nömrələrinin formalaşması və verilməsi qaydaları

5.1.1. GS1 əmtəə nömrələnməsi sisteminin işlənilib hazırlanması, onun qaydalarının razılaşdırılması, praktiki reallaşdırılması və metodik-təşkilatı dəstəyi beynəlxalq GS1 əmtəə nömrələnməsi assosiasiyası həyata keçirir. GS1 əmtəə nömrələnməsi sistemi aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

- hər avtomatik identifikasiyaya aid olan hər obyektə strukturu vahid tələblərə cavab verən unikal əmtəə nömrəsi verilir;
- əmtəə nömrəsi ştrixlər və aralıqlar vasitəsilə ştrixli kodun standart simvollarının biri ilə ifadə edilməli və obyektin üzərinə vurulmalıdır;
- ştrixli kod skaner qurğusu vasitəsilə avtomatik olaraq təyin edilir;
- tanınmış əmtəə nömrəsi ixtiyari səviyyəli avtomatlaşdırılmış sistemdə əmtəənin hərəkətini qeydə almaq məqsədilə istifadə olunur.

5.1.2. GS1 əmtəə nömrələnməsi sistemindəki əmtəə nömrəsi identifikasiya obyektinin klassifikasiyasını, kodlaşdırılmasını və ya xarakteristikasını göstərən əlamətləri daşımayan rəqəmsal identifikatordur.

5.1.3. GS1 sistemində əmtəə nömrəsinin verilməsi ümumi halda aşağıdakı ardıcılıqda aparılır:

- malların əmtəə nömrələnməsini ölkəsinin ərazisində həyata keçirmək məqsədini bəyan edən milli nömrələnmə təşkilatına Prefiksin verilməsi;
- GS1 sisteminin istifadəçisinə - həmin ölkənin mal istehsalçısına qeydiyyat nömrəsinin verilməsi;
- GS1 sisteminin istifadəçisinə - müəssisədə kodlaşdırma obyektinə tam əmtəə nömrəsinin verilməsi.

5.1.4. Milli təşkilata Prefiksin verilməsini bu ölkənin təmsilçilərinin-milli əmtəə nömrələmə təşkilatının təsisçilərinin müraciəti əsasında GS1 assosiyası təyin edir. Təsisçi qismində həmin ölkədə fəaliyyət göstərən ticarət və sənaye təşkilatlarının nümayəndələri olamıdılar. GS1 üzvlərinin ölkə prefiksləri əlavə A-da göstərilmişdir.

5.1.5. Milli əmtəə nömrələmə təşkilatı müəssisələrə, onların GS1 sistemi istifadəçiləri olmaq haqqındakı müraciətlərinə əsasən qeydiyyat nömrəsi verir.

Qeydiyyat nömrəsi Prefikslə birlikdə Kompaniyanın Qlobal Prefiksini təşkil edir və həmin müəssisədəki ştrixli kodlaşdırılmaya aid olan bütün məhsulların nömrəsinə ayrılmaz hissə kimi daxil olur.

QEYD: Qeydiyyat nömrəsi həm müəssisəni birbaşa məhsul istehsalçısı kimi, həm də öz əmtəə nişanı altında məhsulu realizə edən təşkilat kimi də eyniləşdirə bilər.

5.1.6. Qeydiyyat nömrəsi alan müəssisə milli nömrələmə təşkilatına ştrixli kodlaşdırılacaq məhsullar haqqında məlumatı təqim etməlidir. Milli nömrələmə təşkilatı bu məlumat əsasında məhsullara əmtəə nömrəsi verir və onları qeydiyyata alır.

5.1.7. Müəyyən olunmuş qaydada verilən 13-, 14-, 8- dərəcəli əmtəə nömrələri məhsullara uyğun olaraq “EAN-13”, “İTF-14”, “EAN-8” ştrixli kodlar kimi vurulmalıdır.

5.1.8. “EAN-8” kodundakı əmtəə nömrəsi unifikasiyalı struktura malikdir. GS1 qaydalarına uyğun olaraq 020-029, 040-049, 050-059, 200-299, 977, 978, 980, 981, 982, 990-999 nömrələri ilə başlayan prefikslər istisna hal təşkil edir.

5.1.9. “EAN-13” kodundakı əmtəə nömrəsinin tərkibində GS1 istifadəçisini qeydiyyata alan milli təşkilatın prefiksi və əmtəənin nömrəsi olmalıdır. Bu kod əmtəə nömrəsinin 13-dərəcəli təsviri onu əmtəə və yaxud məhsulun üzərində yerləşdirməyə imkan vermədiyi hallarda xüsusi qaydada təqdim olunur. Məhsulların 8-dərəcəli əmtəə nömrələrinin qeydiyyatı GS1 tələblərinə uyğun olaraq milli əmtəə nömrələmə təşkilatının xüsusi bankında aparılır.

5.2. GS1 əmtəə nömrələnməsi sistemində əmtəə nömrələrinin verilməsi, qeydiyyatı və nəzarət qaydaları

5.2.1. Qeydiyyat qaydaları

5.2.1.1. Azərbaycanda məhsullarını EAN ştrixkod simvolları ilə kodlaşdıran və markalayan müəssisələrin qeydiyyatını beynəlxalq GS1 assosiasiyasının üzvü olan milli əmtəə nömrələmə təşkilatı - GS1 Azerbaijan həyata keçirir.

5.2.1.2. Azərbaycan məmləkətinin ərazisindəki müəssisələr-təssərrüfat subyektləri öz məhsulları üçün əmtəə nömrələrindən və müvafiq ştrixli kodlardan istifadə hüququnu almaq üçün öz istəkləri barədə GS1Azerbaijan-a müraciət etməlidirlər. Müraciət forması Milli nömrələmə təşkilatı tərəfindən müəyyən edilir.

5.2.1.3. Müraciət əsasında GS1Azerbaijan müəssisəyə qeydiyyat nömrəsi və müvafiq Şəhadətnəmə verir.

5.2.1.4. Müəssisə Şəhadətnəmənin qüvvədə olduğu müddət ərzində GS1-də verilən qeydiyyat nömrəsindən istifadə etmək hüququna malikdir və səbəbindən asılı olamyaraq sistemdən çıxıldıqda bu hüququ itirir. GS1Azerbaijan 36(otuz altı) ay bitdikdən sonra həmin nömrəni başqa müəssisəyə vermək hüququna malikdir.

5.2.1.5. Milli nömrələmə təşkilatı tərəfindən müəssisə və onun bölmələrinə yerləşmə kodu verilir.

5.2.1.6. Yerləşmə kodunun istifadə qaydaları GS1 Baş Spesifikasiyasında təyin olunur.

5.2.2. EAN kodunun verilmə qaydaları və əmtəə məhsullarının kodlaşdırılması

5.2.2.1. Milli nömrələmə təşkilatı GS1 Baş Spesifikasiyasına uyğun olaraq müəssisələrin əmtəə məhsullarına EAN-13, İTF-14, EAN-8 kodlarını verir.

5.2.2.2. Müəssisə GS1 sistemində əmtəə nömrələri veriləcək məhsulların siyahısını GS1Azerbaijana-a təqdim etməlidir. GS1Azerbaijan məhsullara əmtəə nömrəsi verir, onları ştrixli kodların depozitariyasına daxil edir və onları həm elektron, həm də kağız daşıyıcılarda saxlayır. GS1Azerbaijan müəssisəyə Depozitariyadan bu əmtəə nömrələrini məhdulərə vurmaq hüququnu təsdiq edən Çıxarış təqdim edir.

5.2.2.3. GS1 sisteminin iştirakçısı aşağıdakılara görə məsuliyyət daşıyır:

- istehsalçı və məhsulları haqqındakı məlumatın düzgünlüyü;
- əmtəə məhsuluna verilmiş EAN kodunun düzgün vurulması;
- əmtəə məhsulundakı ştrixkod simvolunun təsvirinin keyfiyyətli;
- məhsullarına verilmiş əmtəə nömrələrinin düzgün istifadəsi.

QEYD: Məhsulun əmtəə nömrəsi onun istehsal və ya realizə olunması müddəti bitdikdən 36 (otuz altı) ay sonra müəssisənin başqa məhsulunun nömrələnməsi üçün istifadə oluna bilər.

5.2.2.3. GS1 əmtəə nömrələnməsi sisteminə daxil olmayan, yalnız həmin müəssisənin, həmçinin ticarət müəssisəsini daxilində istifadə olunan başqa ştrixli kodların istifadə qaydaları həmin müəssisənin daxili normativ sənədləri ilə müəyyən olunmalıdır.

5.2.3. Əmtəə nömrələnməsi sistemində əmtəə nömrələrinə nəzarət qaydaları

5.2.3.1. EAN kodlarının və ştrixkod simvollarının istifadəsinə nəzarət.

5.2.3.1.1. Əmtəə məhsullarının markalanması üçün istifadə olunan EAN kodlarına nəzarəti bu standarta və başqa normativ sənədlərə uyğun olaraq GS1Azerbaijan Milli nömrələmə təşkilatı və Azərbaycanın başqa səlahiyyətli orqanları həyata keçirir.

5.2.3.1.2. Əmtəə nömrələrinin (ştrixli kodların) istifadəsinin qanuniliyinin nəzarətinə daxildir:

- GS1 sisteminin istifadəçisinin ona əmtəə nömrələnməsi sistemində qeydiyyat nömrəsinin verilməsi haqqındakı Şəhadətnamənin mövcudluğunun və onun qüvvədə olma müddətinin, həmçinin GS1Azerbaijan ştrixli kodlar Depozitariyasından istehsalşının məhsullarının əmtəə nömrələrinin göstərilməsi şərtiylə verilmiş Çıxarışın yoxlanılması;
- məhsula vurulmuş əmtəə nömrəsinin Depozitariyadan verilmiş Çıxarışdakı nömrəyə uyğunluğunun təyin olunması.

5.2.3.1.3. Müəssisələrin bu standartın tələblərinə əməl olunması GS1 Azərbaycan Milli nömrələmə təşkilatının və Azərbaycan Respublikasının məsul orqanlarının keçirdiyi monitorinqlərlə müəyyən edilir.

5.2.3.2. EAN kodlarının yenidən baxılması və ləğvi

EAN kodlarının ləğv olunması GS1 sisteminin istifadəçisinin müfəviq müraciəti əsasında və ya müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsinə görə GS1 Azərbaycan Milli nömrələmə təşkilatı tərəfindən həyata keçirilir.

5.2.3.2.2. Nəzarət orqanlarının əmtəə məhsullarının kodlaşdırma və markalanma qaydalarının pozulması haqqındakı məlumatından sonra Milli nömrələmə təşkilatı pozuntuların aradan qaldırılma müddətini müəyyən edir. Müəyyən olunmuş müddətdə pozuntular aradan qaldırılmadıqda GS1 Azərbaycan Milli nömrələmə təşkilatı verilmiş EAN kodlarını ləğv edir və müvafiq bildiriş göndərir.

5.2.3.2.3. Müəssisə ləğv edildikdə EAN kodu da ləğv edilir. Qeydiyyatdan keçmiş müəssisənin ləğvi barədə qərar qəbul etildikdən sonra 1 (bir) ay müddətində müəssisə bu bərdə GS1 Azərbaycan Milli nömrələmə təşkilatına bildiriş göndərilir.

5.2.3.2.4. Müəssisələr hansı ki, yenidənqurma zamanı yeni rekvizitlər alarsa və hüquqi ünvanlarını dəyişirlərsə 1 (bir) ay ərzində GS1 Azərbaycan Milli nömrələmə təşkilatına dəyişikliklər haqqında məlumat verməlidir.

5.2.3.2.5. EAN kodunun hazırlanması və istifadəsində bu standartın tələblərinə əməl olunmamasına görə məsuliyyət və həmçinin EAN ştrixkod simvollarından icazəsiz istifadəsi qüvvədə olan qanunvericiliyə müvafiq olaraq tənzimlənməlidir.

5.2.4. Ştrixli kodların vurulma keyfiyyətinə nəzarət

5.2.4.1. Ştrixli kodların vurulma keyfiyyətinə görə tam məsuliyyəti GS1 sisteminin istifadəçisi daşıyır.

5.2.4.2. Ştrixli kodun vurulma keyfiyyəti aşağıdakı faktorlarla müəyyən edilir:

- ştrixli kodun fotoqrafik orijinalının hazırlanma keyfiyyəti ilə;
- ştrixli kodun vurulmasında istifadə olunan mətbəə və ya xüsusi çap qurğusunun keyfiyyət göstəriciləri və imkanları ilə;

- materialların keyfiyyəti ilə (rəng vasitələri, qablaşdırma kağızları, yarlıklar, etiketlər və s.);

- məhsulların daşınması və (və ya) saxlanması ilə.

5.2.4.3. Ştrixli kodun məhsula vurulma keyfiyyətinə nəzarəti ştrixli kodun oxunmasından istifadə edən təşkilatlar, yəni topdansatış bazaları, topdan və pərakəndə ticarət müəssisələri və s. həyata keçirir.

5.3. Ştrixli kodun vurulma qaydaları

5.3.1. GS1 nömrələnmə sistemində bir qayda olaraq ştrixli kod istehsal mərhələsində vurulur. Əyər bu istehsal mərhələsində mümkün və ya məqsədəuyğun deyilsə, onda ştrixli kodu realizə zamanı da vurmaq olar.

5.3.2. Ştrixli kodun əsas vurulma üsullarına aiddir:

- ştrixli kodların və qablaşdırma, yarlıq və etiketlərin tərtib edilmə elementlərinin birgə əksini ifadə edən çap matrisindən və fotoqrafik orjinallardan istifadə etməklə poliqrafik çap;

- məhsula sonradan vurulan yapışqan əsaslı etiketlərdə (yarlıqlarda) xüsusi printerlər vasitəilə ştrixli kodların çapı;

- qablaşdırma vasitələrində və etiketlərdə poliqrafik üsulla əvvəlcədən ayrılmış təmiz hissələrdə xüsusi printerlərlə ştrixli kodun sonradan çapı.

5.3.3. Məhsullara ştrixli kodların vurulma üsulları məsulun növü, istehsalın seriyalıqı, kod simvölunu daşıyıcısının nəzərdə tutulan xüsusiyyətləri, mövcud avadanlıqlar, maliyyə imkanları və s. kimi faktorlardan asılıdır.

5.3.4. Ştrixli kod məhsulun üzərində elə yerləşməlidir ki, skaner asanlıqla oxuya bilsin.

5.3.5. Ştrixkod simvölü identifikasiya obyektinin üzərində onun yerləşdirilməsi üçün kifayət qədər yer olan hissədə yerləşdirilməlidir. Ştrixkod simvölunun identifikasiya obyektinin üzərində yerləşdirilməsi GS1 Baş Spesifikasiyasında təyin olunub.

5.3.6. Bir ştrixkod simvolu identifikasiya obyektinin səhtinin bir neçə yerində yerləşdirilə bilər.

6. ŞTRIXKOD SİMVOLLARININ QURULMA PRİNSİPLƏRİ

6.1. Ştrixli kodda məlumatın təqdim olunması

6.1.1. Verilmiş informasiya simvollarının toplusu(əlifbası) ştrixli kod simvolikası adlanan ştrixli kod işarələrinin müəyyən toplusu uyğun gəlir.

6.1.2. “0” və “1” ikili rəqəmlərinin müəyyən ardıcılığı ilə verilmiş informasiya simvolunun rəqəmsal kodu, ştrixli kod işarəsində tünd və açıq rəngli paralel zolaqların (ştrixlər və aralıqlar) uyğun ardıcılığı ilə ifadə olunur.

6.1.3. Ştrixli koddakı ikili rəqəmlərin ardıcılığı aşağıdakı üsullarla verilir:

- enin iki mənasını ifadə edən ştrixlər və aralıqlar (elementlər) şəklində:

“0”- ensiz element;

“1”- enli element;

- modullardan ibarət olan və enin ikidən çox mənasını ifadə edən ştrixlər və intervallar şəklində, hansı ki, rəngdən asılı olaraq hər modula “0” və “1” rəqəmləri uyğun gəlir:

“1...1”- ştrixlərin modulları

“0...0”- aralıqların modulları

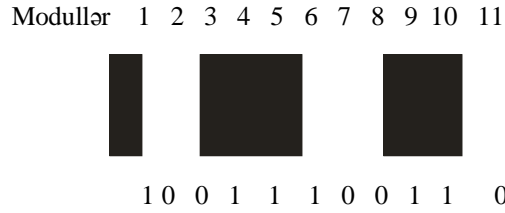
Birinci üsulla formalaşan kodlara “5-dən 2 İndustral”, “5-dən 2 Matrix”, İTF, 39, Codabar misal ola bilər (şəkil 1)

Şəkil 1- Codabar Kodunda “1” simvolu

İkinci üsulla formalaşan kodlara Kod 49, 93, 128, EAN/UPC misal ola bilər (şəkil 2).

AZS 349 – 2009

Şəkil 2- Kod 128 (11modullu) kodunun strukturuna aid misal

6.1.4. Sətrdə qruplaşan kodlaşdırılan informasiya simvolları ardıcılığı kodlu sətrdə formalaşan ştrixli kodların işarəsinin ardıcılığına uyğun ştrixli kodla ifadə olunur.

Kod 128-in kodlaşma sətrinin strukturuna misal şəkil 3-də verilmişdir.

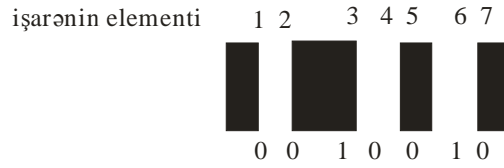
Şəkil 3- Kod 128-in kodlaşma sətrinin strukturunu

6.2. Ştrixli kodun strukturunu

6.2.1. Ştrixli kodun simvolikası müəyyən stukturlu ştrixli kod işarələrinin məcmusundan ibarətdir. Ştrixli kod simvolikası ada malikdir, misal üçün Kod İTF, Kod 128, Kod EAN-13.

6.2.2. Kodlaşdırılan informasiya simvolu verilmiş simvolikanın yalnız bir işarəsi ilə ifadə olunur.

6.2.3. İkili dərəcələrin sayı və onların ştrixli kod işarəsində ifadə olunması üsulu ştrixli kodun strukturunu təyin edir. Ştrixli kod işarəsi ilə ifadə olunan hər informasiya simvoluna bu simvolika üçün qeyd olunmuş, ikili dərəcələrin verilmiş sayı uyğun gəlir. Məsələn, 5-dən 2, İTF tipli kodlarda -5 ikili dərəcələr, EAN/UPC, Codabar tipli kodlarda- 7 ikili dərəcələr, Kod 39 və Kod 93-də -9 ikili dərəcələr, həcini Kod 128-də - 11 ikili dərəcələr. İkili kodun yeddi enli (“1”) və ensiz (“0”) elementlərindən ibarət olan Codabar ştrixli kodunun işarə strukturunu nümunə kimi şəkil 4-də göstərilmişdir.

Şəkil 4 – Codabar Kodunda 7 rəqəmi.

6.2.4. Ştrixli kodun strukturu həmin kodun simvolikasının aşağıdakı əsas xarakteristikasını müəyyən edir:

- məcmuda ışıarələrin sayı;
- nəzarətə yararlılığı;
- ştrixli kodun sıxlığı.

6.2.5. Verilmiş simvolika üçün məcmudakı ışıarələrin sayı ştrixli kod ışıarəsindəki ikili dərəcələrin sayı ilə mütənasibdir.

6.2.6. Ştrixli kodun nəzarət yararlılığını artırmaq üçün kodlaşdırılan informasiya simvolları ardıcılılığına verilmiş alqoritmlə hesablanan bir və ya bir neçə nəzarət simvollarının daxil edilməsinə yol verilir. Nəzarət informasiya simvollarının hesablama alqoritmi orjinaldır və ştrixli kodun hər simvolu üçün məcburidir. Bu simvollar kodun sətrində ştrixli kodun uyğun nəzarət ışıarələri ilə ifadə olunur.

6.2.7. Bərabər ölçülü modulun və ya ensiz elementin eninin uzunluq vahidində bu kodun simvolikasının nə qədər çox ışıarəsi yerləşirsə, ştrixli kodun sıxlığı bir o qədər yüksək olur.

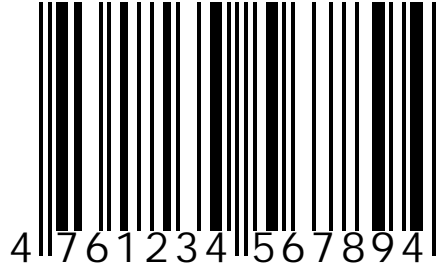
6.2.8. Kodlu sətir bu ışıarələrin strukturundan asılı olaraq ayırıcı aralıqlı və ya ayırıcı aralıqsız ştrixli kod ışıarələrindən formalaşır.

6.2.9. Diskret ştrixli kodlarda hər ışıarə ştrixlə başlamalı və ştrixlə qurtarmalıdır, bu halda qonşu ışıarələr arasında mütləq ayırıcı aralıq olmalıdır.

6.2.10. Kəsilməz ştrixli kodlarda hər ışıarə intervalla başlamalı və/vəya intervalla qurtarmalıdır. Bu halda qonşu ışıarələr arasında ayırıcı interval olmamalıdır.

6.2.11. Kodlu cərgənin başlanğıcında və sonunda mütləq “Start” və “Stop” şəkilli məhdudedici ışıarələr və ya başqa ışıarələr olmalıdır.

6.2.12. Ştrixli kodun qurulmasında kodlu sətirin fiksə olunmuş ölçüsü (fiksə olunmuş uzunluq) verilə bilər. Məsələn, şəkil 5-də göstərilən EAN-13 kodu 13 işarəli fiksə olunmuş uzunluğa malikdir.

Şəkil 5. EAN-13 ştrixli kodunun ümumi görünüşü
(kodlu sətir 4761234567894)

6.2.13. İkiistiqamətli ştrixli kodun işarələrinin strukturu və ya onun kodlu cərgədə yerləşməsi ştrixli kodun ikiistiqamətliyini təmin etmək üçün hesablama qurğusunun skaner etmə istiqamətindən-“Start” işarəsindən “Stop” işarəsinə, yəni soldan sağa, və ya sağdan sola, asılı olmayaraq dekodlaşmasına imkan verməlidir.

6.3. Ştrixkod simvolunun qurulması

6.3.1. Ştrixli kod kodlaşdırma obyektinə ya da ştrixkod simvolu şəklində aralıq daşıyıcısına vurulur.

6.3.2. Ştrixli kodun simvolikasının və uyğun olaraq strukturunun seçilməsi aşağıdakı şərtləri nəzərə almaqla seçilməlidir:

- kodlaşdırma obyektinin xarakteristikası;
- ştrixli kodun çap üsullu;
- ştrixli kod vurulan obyektin materialının səhtinin keyfiyyəti (kağız, qofrlanmış karton, sintetik üzlük və s.) ;

Poliqrafik, termoqrafik, lazer və s. çap üsulları ilə həm diskret, həm də kəsilməz ştrixli kodlar vurula bilər.

6.3.3. Vurulan ştrixli kod simvolunun yolverilən minimal eni və bu enin nominal ölçüdən mümkün sapması çap üsulu, çap qurğusunun tipi və çap materialının keyfiyyəti ilə müəyyən olunur.

Ştrixli kod elementlərinin həndəsi ölçülərinin ən böyük sapması verilmiş çap sıxlığında bu tip kod üçün yolveriləndən az olmalıdır.

6.3.4. Ştrixkod simvolu bu əsas simvollardan ibarət olmalıdır:

- “Start” işarəsindən əvvəlki stabilləşmə zonası;
- “Start” işarəsi;
- informasiya işarələrinin kod sətri;
- “Stop” işarəsi;
- “Stop” işarəsinin sonrakı stabilləşmə zonası;
- vizual oxunan simvollar sətri;

Ştrixkod simvolunun təşkil edən bütün komponentlər məcbuidir.

Ştrixkod simvolunun ümumi quruluşu şəkil 6-da verilmişdir.

Stabilləşmə zonası	“Start” işarəsi	İnformasiya işarələri	“Stop” işarəsi	Stabilləşmə zonası
		vizual oxunan sətir		

Şəkil 6- Ştrixkod simvolunun ümumi konstruksiyası

6.3.5. Ştrixkod simvolunun hündürlüyü onun təyinatına və hesablanma üsullarının təyinatına görə müəyyən olunmalıdır.

Ştrixkod simvolunun tövsiyyə olunan hündürlüyü onun uzunluğunun 15%-dən az olmamalıdır.

6.3.6. Ştrixkod simvolunun ensiz elementin eni verilmiş kodun oxunmasında istifadə olunan oxuyucu qurğunun imkanı (oxuyucu qurğu və oxunan obyekt arasındakı məsafə və s.) və tətbiq olunma qaydaları ilə müəyyən olunmalıdır.

6.3.7. Ştrixkod simvolunun həndəsi ölçüləri, ştrixli kod elementlərinin ölçüləri və onların mümkün sapması GS1 Baş Spesifikasiyanın tələblərinə uyğun olmalıdır.

ƏLAVƏ A

GS1 üzvlərinin ölkə prefikslərinin
01.12.2008 tarixinə olan siyahısı

GS1 prefiksləri	GS1 üzvü olan milli təşkilatın adı	Ölkələr
000-019	GS1 US	ABŞ
030-039	GS1 US	ABŞ
060-139	GS1 US	ABŞ
300-379	GS1 France	Fransa
380	GS1 Bulgaria	Bolqarıstan
383	GS1 Slovenija	Sloveniya
385	GS1 Croatia	Xorvatiya
387	GS1 (BIH) Bosnia-Herzegovina	Bosniya-Hersoqovina
400-440	GS1 Germany	Almaniya
450-459 & 490-499	GS1 Japan	Yaponiya
460-469	GS1 Russia	Rusiya
470	GS1 Kyrgyzstan	Qırğızıstan
471	GS1 Taiwan	Tayvan
474	GS1 Estonia	Estoniya
475	GS1 Latvia	Latviya
476	GS1 Azerbaijan	Azərbaycan
477	GS1 Lithuania	Litva
478	GS1 Uzbekistan	Özbəkistan
479	GS1 Sri Lanka	Şri-Lanka
480	GS1 Philippines	Filippin
481	GS1 Belarus	Belarus
482	GS1 Ukraine	Ukrayna
484	GS1 Moldova	Moldova
485	GS1 Armenia	Ermənistan
486	GS1 Georgia	Gürcüstan
487	GS1 Kazakistan	Qazaxıstan
489	GS1 Hong Kong	Honq-Konq
500-509	GS1 UK	B.Britaniya
520	GS1 Greece	Yunanıstan
528	GS1 Lebanon	Livan
529	GS1 Cyprus	Kipr
530	GS1 Albania	Albaniya
531	GS1 MAC	Makedoniya

GS1 prefiksləri	GS1 üzvü olan milli təşkilatın adı	Ölkələr
535	<i>GS1 Malta</i>	<i>Malta</i>
539	<i>GS1 Ireland</i>	<i>İrlandiya</i>
540-549	<i>GS1 Belgium & Luxembourg</i>	<i>Belçika & Lüksemburq</i>
560	<i>GS1 Portugal</i>	<i>Portuqaliya</i>
569	<i>GS1 Iceland</i>	<i>İslandiya</i>
570-579	<i>GS1 Denmark</i>	<i>Danimarka</i>
590	<i>GS1 Poland</i>	<i>Polşa</i>
594	<i>GS1 Romania</i>	<i>Ruminiya</i>
599	<i>GS1 Hungary</i>	<i>Macarıstan</i>
600-601	<i>GS1 South Africa</i>	<i>Cənubi Afrika</i>
603	<i>GS1 Ghana</i>	<i>Qana</i>
608	<i>GS1 Bahrain</i>	<i>Bəhreyn</i>
609	<i>GS1 Mauritius</i>	<i>Mauritis</i>
611	<i>GS1 Morocco</i>	<i>Mərakeş</i>
613	<i>GS1 Algeria</i>	<i>Əlcəzair</i>
616	<i>GS1 Kenya</i>	<i>Keniya</i>
618	<i>GS1 Ivory Coast</i>	<i>Kot-d'İvuarın</i>
619	<i>GS1 Tunisia</i>	<i>Tunis</i>
621	<i>GS1 Syria</i>	<i>Suriya</i>
622	<i>GS1 Egypt</i>	<i>Misir</i>
624	<i>GS1 Libya</i>	<i>Liviya</i>
625	<i>GS1 Jordan</i>	<i>İordaniya</i>
626	<i>GS1 Iran</i>	<i>İran</i>
627	<i>GS1 Kuwait</i>	<i>Küveyt</i>
628	<i>GS1 Saudi Arabia</i>	<i>Səudiyyə Ərəbistanı</i>
629	<i>GS1 Emirates</i>	<i>Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri</i>
640-649	<i>GS1 Finland</i>	<i>Finlandiya</i>
690-695	<i>GS1 China</i>	<i>Çin</i>
700-709	<i>GS1 Norway</i>	<i>Norveç</i>
729	<i>GS1 Israel</i>	<i>İsrail</i>
730-739	<i>GS1 Sweden</i>	<i>İsveç</i>
740	<i>GS1 Guatemala</i>	<i>Qvatemala</i>
741	<i>GS1 El Salvador</i>	<i>Salvador</i>
742	<i>GS1 Honduras</i>	<i>Honduras</i>
743	<i>GS1 Nicaragua</i>	<i>Nikaraqua</i>
744	<i>GS1 Costa Rica</i>	<i>Kosta Rika</i>
745	<i>GS1 Panama</i>	<i>Panama</i>
746	<i>GS1 Republica Dominicana</i>	<i>Dominika Respublikası</i>
750	<i>GS1 Mexico</i>	<i>Meksika</i>
754-755	<i>GS1 Canada</i>	<i>Kanada</i>
759	<i>GS1 Venezuela</i>	<i>Venesuela</i>

GS1 prefiksləri	GS1 üzvü olan milli təşkilatın adı	Ölkələr
760-769	<i>GS1 Switzerland</i>	<i>İsveçrə</i>
770	<i>GS1 Colombia</i>	<i>Kolumbiya</i>
773	<i>GS1 Uruguay</i>	<i>Uruqvay</i>
775	<i>GS1 Peru</i>	<i>Peru</i>
777	<i>GS1 Bolivia</i>	<i>Boliviya</i>
779	<i>GS1 Argentina</i>	<i>Argentina</i>
780	<i>GS1 Chile</i>	<i>Çili</i>
784	<i>GS1 Paraguay</i>	<i>Paraqvay</i>
786	<i>GS1 Ecuador</i>	<i>Ekvador</i>
789-790	<i>GS1 Brasil</i>	<i>Braziliya</i>
800-839	<i>GS1 Italy</i>	<i>İtaliya</i>
840-849	<i>GS1 Spain</i>	<i>İspaniya</i>
850	<i>GS1 Cuba</i>	<i>Kuba</i>
858	<i>GS1 Slovakia</i>	<i>Slovakiya</i>
859	<i>GS1 Czech</i>	<i>Çexiya</i>
860	<i>GS1 YU</i>	<i>Serbiya & Çernoqoriya</i>
865	<i>GS1 Mongolia</i>	<i>Monqolustan</i>
867	<i>GS1 North Korea</i>	<i>Şimali Koreya</i>
868-869	<i>GS1 Turkey</i>	<i>Türkiyə</i>
870-879	<i>GS1 Netherlands</i>	<i>Niderland</i>
880	<i>GS1 South Korea</i>	<i>Cənubi Koreya</i>
884	<i>GS1 Cambodia</i>	<i>Kamboca</i>
885	<i>GS1 Thailand</i>	<i>Tailand</i>
888	<i>GS1 Singapore</i>	<i>Sinqapur</i>
890	<i>GS1 India</i>	<i>Hindistan</i>
893	<i>GS1 Vietnam</i>	<i>Vyetnam</i>
899	<i>GS1 Indonesia</i>	<i>İndoneziya</i>
900-919	<i>GS1 Austria</i>	<i>Avstriya</i>
930-939	<i>GS1 Australia</i>	<i>Avstraliya</i>
940-949	<i>GS1 New Zealand</i>	<i>Yeni Zelandiya</i>
950	<i>GS1 Global Office</i>	<i>GS1 Baş ofis</i>
955	<i>GS1 Malaysia</i>	<i>Malayziya</i>
958	<i>GS1 Macau</i>	<i>Makau</i>

УДК 003.62:681.3.04:681.3.053:006.354 ОКС 35.040 П00 ОКСТУ 4002

Əsas sözlər: ştrixli kod, ştrixli kodlaşdırma, avtomatik identifikasiya

---

Bu standart «Qlobal Standards Bir Azərbaycan» MMC-nin mütəxəssisləri tərəfindən hazırlanmışdır.

Məsul icraçılar:

«QS1 Azərbaycan» MMC-nin
Baş direktoru V.L.Əliyev

«QS1 Azərbaycan» MMC-nin
icraçı direktoru N.Ə.Nəzərova